
DUIDING BIJ DE LEERPLANDOELEN

LEERPLANDOEL 1

De leerlingen beschrijven het landschap als een systeem aan de hand van landschapselementen en landschapsvormende lagen.

1 WAAROM?

In de eerste graad wordt de basis gelegd voor een leerlijn naar de 2de en 3de graad, waar de aarde bekeken wordt als een systeem. Het systeem aarde bestaat uit “sferen” als deelsystemen die op elkaar inwerken (atmosfeer, biosfeer, geosfeer, hydrosfeer); op een vergelijkbare manier bestaat het landschap uit “landschapsvormende lagen” als deelsystemen die veel onderlinge interactie vertonen.

De leerlijn rond “systeembdenken” in aardrijkskunde kan van uit de eerste graad doorgetrokken naar 2^e en 3de graad.

2 WAT?

In een systeembenadering ligt de focus op de relaties tussen de samenstellende delen. Een **systeem** is een geheel dat is samengesteld uit meerdere componenten (of deelsystemen) die met elkaar samenhangen of op elkaar inwerken.

In het geval van “een landschap” staan de interacties tussen landschapselementen en landschapsvormende lagen in de focus. De landschapselementen staan niet op zichzelf maar beïnvloeden elkaar. Ook de landschapsvormende lagen staan op een analoge manier met elkaar in relatie. Als er iets wijzigt in een laag, dan heeft dit ook gevolgen voor andere lagen én voor het landschap als dusdanig.

Landschapselementen zijn de bouwstenen van het landschap en bepalen er het uitzicht van: bomen, huizen, landbouwgewassen, bergen, beken, ...

Ze kunnen punt-, lijn- of vlakvormig zijn:

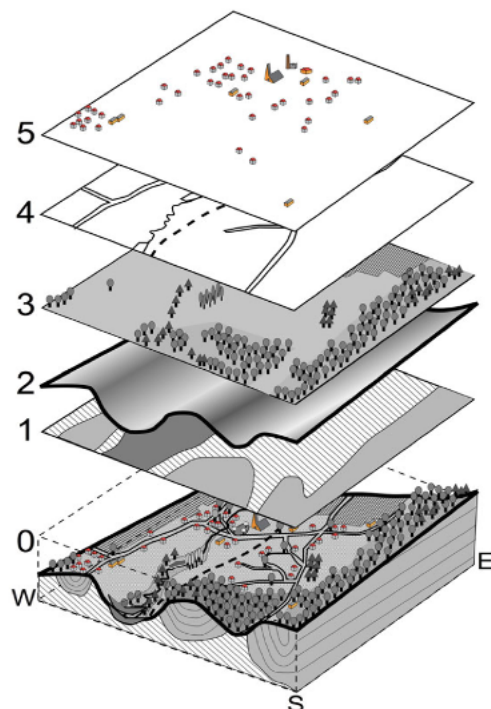
° puntvormige landschapselementen: bijv. een huis, een elektriciteitspaal, een alleenstaande boom, ...

° lijnvormige landschapselementen: bijv. een sloot, een struikenrij, een weg, een hoogspanningslijn, een talud, een rivier, een fietsstrook, ...

° vlakvormige elementen: bijv. een akker, een weiland, een begraafplaats, een vijver, een berg, een polder, ...

Als deze landschapselementen veranderen (of verdwijnen), dan gaat het uitzicht van het landschap ook veranderen.

Landschapselementen worden gegroepeerd in **landschapsvormende lagen**. Deze landschapsvormende lagen kunnen beschouwd worden als thematische lagen die op elkaar gestapeld zijn.

Sociaal-geografisch :

- Bebouwing
- Infrastructuur
- landgebruik

Fysisch-geografisch:

- Reliëf
- Klimaat
- Vegetatie
- Bodem
- Ondergrond

Dit is terzelfdertijd het basisconcept van GIS-systemen: het landschap als stapeling van diverse ruimtelijke informatielagen.

Niet alle landschapsvormende lagen zijn op elke plaats even sterk aanwezig of bepalend voor het uitzicht van het landschap. Ze zullen dus niet bij elk landschap allemaal aan bod komen.

Een landschap is geen “bak vol elementen”. Landschapselementen en landschapsvormende lagen zijn een functioneel onderdeel van een landschap, en geen geïsoleerd object op zich.

3 HOE?

- ° Je kan aantonen dat het landschap vol verbanden zit en een systeem vormt net zoals bijvoorbeeld ook het menselijk lichaam als een systeem kan beschouwd worden.
- ° Je kan vertrekken vanuit waarnemingen vanuit geprojecteerd beeldmateriaal in de klas of vanuit terreinwaarnemingen.
- ° Leerlingen kunnen vertrouwd raken met allerlei geografische bronnen door het waarnemen van landschapselementen en landschapsvormende lagen: allerlei kaarten – op papier én digitaal- , satellietbeelden, luchtfoto’s, GIS-viewers,...(link met LPD 21)
- ° Niet alle landschapselementen noch alle landschapsvormende lagen zijn op elke plaats even sterk aanwezig of bepalend voor het uitzicht van het landschap. Ze zullen dus niet bij elk landschap allemaal aan bod komen.
- ° Aan dit leerplandoel wordt niet uitsluitend in één les of één thema gewerkt, maar is eigenlijk een vrij “generiek” doel dat bij elke waarneming van landschappen in de loop van de eerste graad aan bod kan komen. Het leren waarnemen van landschappen, het herkennen en benoemen van de zichtbare landschapselementen en landschapsvormende lagen, het beschrijven van de relaties er tussen... zou een continu aandachtspunt moeten zijn, zodat leerlingen geleidelijk de systeembenadering van een landschap hanteren. De overgang naar de systeembenadering van de planeet aarde in de 2de graad zal er des te vlotter door verlopen.